

Warszawa, 31-10-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

II.510.345.2024.PZ

Pan

Arkadiusz Myrcha

Sekretarz Stanu

Ministerstwo Sprawiedliwości

ePUAP

Dot. DLPK-I.400.1.2024

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo Pana Ministra z 25 października 2024 r., dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, wpisanego do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod pozycją (UD29), Rzecznik Praw Obywatelskich zgłasza poniższe uwagi. W związku z krótkim terminem określonym na zaopiniowanie projektu, uwagi te siłą rzeczy nie są rozbudowane.

Projekt nie budzi zasadniczych zastrzeżeń merytorycznych, jeśli chodzi o dodanie do przesłanek art. 53 § 2a pkt 6 k.k. oraz do znamion przestępstw art. 119 § 1 k.k., art. 256 § 1 k.k. i art. 257 k.k. cech w postaci niepełnosprawności, wieku, płci i orientacji seksualnej. W tym zakresie stanowi odpowiedź na dwa wystąpienia generalne Rzecznika Praw Obywatelskich skierowane do Prezesa Rady Ministrów w dniu 19

lutego 2019 r. oraz w dniu 30 czerwca 2020 r. (XI.518.50.2017) ([Jak walczyć z mową nienawiści. 20 rekomendacji RPO dla premiera \(brpo.gov.pl\)](#)).

Zauważyć jednakże należy, że projekt poszedł zdecydowanie dalej. W miejsce znamienia „z powodu jej przynależności” na gruncie art. 119 § 1 k.k. i na gruncie art. 257 k.k. wprowadza znamię „w związku z przynależnością” nie wskazując przy tym o czyją przynależność chodzi. Tak sformułowane znamię bezsprzecznie ma charakter przedmiotowy oraz, co zostało odnotowane w uzasadnieniu projektu, jego wprowadzenie będzie miało ten skutek, że osoba przeciwko której zostało skierowane zachowanie ujęte w znamiona czasownikowe z art. 119 § 1 k.k. oraz z art. 257 k.k. nie będzie musiała na gruncie znowelizowanych przepisów posiadać cechy przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej, czy też nie musi jej cechować bezwyznaniowość, niepełnosprawność, wiek, płeć lub orientacja seksualna. Znajdzie to, co również zostało odnotowane w uzasadnieniu projektu, przełożenie na odmienną kwalifikację czynu w zakresie usiłowania nieudolnego z art. 13 § 2 k.k. względem stanu prawnego obowiązującego obecnie. Odnotować także należy, że znamię „w związku z przynależnością” nie determinuje również strony podmiotowej typów czynów zabronionych z art. 119 § 1 k.k. oraz z art. 257 k.k. w ten sposób, że możliwe będzie wypełnienie tych znamion zarówno z zamiarem bezpośrednim, jak i z zamiarem wynikowym.

Zauważyć należy jednakże, że zmiana znamienia „z powodu jej przynależności” na znamię „w związku z przynależnością” ma na gruncie typów czynów zabronionych z art. 119 § 1 k.k. oraz z art. 257 k.k. dalej idący skutek, niż te opisane w uzasadnieniu projektu. Znamię „w związku z przynależnością” występujące bez dookreślenia przez zaimkę dzierżawczy „jej” oznacza bowiem powiązanie funkcjonalne między zachowaniem wypełniającym znamię czynności sprawczej typów czynów zabronionych z art. 119 § 1 k.k. oraz z art. 257 k.k. a cechą w postaci przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej, bezwyznaniowością,

niepełnosprawnością, wiekiem, płcią lub orientacją seksualną. Z żadnego ze wskazanych przepisów nie wynika jednakże do kogo ma należeć wskazana cecha. Posłużeniem się znamieniem „w związku z przynależnością” zdecydowanie rozszerza zakres kryminalizacji art. 119 § 1 k.k. oraz z art. 257 k.k. na każde zachowanie, którego kontekst sytuacyjny powiązany jest przynależnością narodową, etniczną, rasową, polityczną, wyznaniową, bezwyznaniowością, niepełnosprawnością, wiekiem, płcią lub orientacją seksualną, a którego uczestnicy nie muszą posiadać żadnej ze wskazanych cech.

Posłużenie się przez projektodawcę na gruncie typów czynów zabronionych z art. 119 § 1 k.k. oraz z art. 257 k.k. znamieniem „w związku z przynależnością” występującym bez dookreślenia przez zaimek dzierżawczy „jej” będzie miało tą konsekwencję, że zakresem kryminalizacji tych przestępstw objęte zostaną również zachowania umyślne skierowane przeciwko każdej osobie, która prezentuje stanowisko związane z zakazem dyskryminacji związanym z przynależnością narodową, etniczną, rasową, polityczną, wyznaniową, bezwyznaniowością, niepełnosprawnością, wiekiem, płcią lub orientacją seksualną. Pokrzywdzonym przestępstwem z art. 119 § 1 k.k. oraz z art. 257 k.k. w zaproponowanym kształcie będzie mógł być zatem każdy, kto stanął w obronie osoby lub grupy osób, którą cechuje określona przynależność narodowa, etniczna, rasowa, polityczna, wyznaniowa, bezwyznaniowość, niepełnosprawność, wiek, płeć lub orientacja seksualna. Stanięcie w obronie należy przy tym rozumieć szeroko jako stanięcie w obronie koniecznej (pomocy koniecznej), jak i obronie ujętej w postaci udziału w proteście na rzecz praw osób lub grup posiadających przynajmniej jedną z wyżej wymienionych cech albo w postaci udzielania się w Internecie lub środkach masowego przekazu na rzecz osób lub grup osób posiadających przynajmniej jedną z wyżej wymienionych cech.

Objęcie zakresem kryminalizacji przestępstwa ściganego z urzędu z art. 119 § 1 k.k. czynów popełnionych względem osób nieposiadających opisanych w tym przepisie

cechy oznacza rozszerzenie kryminalizacji na czyny polegające na stosowaniu przemocy dotychczas nieobjęte tym przepisem, a więc podjęte wobec osób, które nie posiadają jednej z cech wyszczególnionych w tym przepisie oraz przesunięcie kryminalizacji z art. 190 § 1 k.k. w zakresie groźby bezprawnej na grunt art. 119 § 1 k.k., gdy czyn został popełniony wobec osoby, która nie posiada jednej z cech wyszczególnionych w art. 119 § 1 k.k., ale każdorazowo zachowanie to jest podejmowane w kontekście sytuacyjnym funkcjonalnie powiązanim z cechami wyszczególnionymi w tym przepisie.

Objęcie zakresem kryminalizacji przestępstwa ściganego z urzędu z art. 257 k.k. czynów popełnionych względem osób nieposiadających cech opisanych w tym przepisie oznacza przesunięcie kryminalizacji z art. 216 § 1 k.k. w zakresie czynów popełnionych publicznie, z art. 216 § 2 k.k. oraz z art. 217 § 1 k.k. na grunt art. 257 k.k., gdy czyn został popełniony wobec osoby, która nie posiada jednej z cech wyszczególnionych w art. 257 k.k., ale w kontekście sytuacyjnym funkcjonalnie powiązanim z cechami wyszczególnionymi w art. 257 k.k. W zakresie art. 216 § 1 i 2 k.k. oznaczać to musi kryminalizację jako przestępstwa publicznego z art. 257 k.k. posługiwania się wobec innej osoby wszystkimi tymi inwektywami, które mają konotacje znaczeniowe powiązane z przynależnością narodową, etniczną, rasową, polityczną, wyznaniową, bezwyznaniowością, niepełnosprawnością, wiekiem, płcią lub orientacją seksualną niezależnie od tego, czy pokrzywdzonego charakteryzuje jedna ze wskazanych cech.

Z uzasadnienia projektu nie wynika w żaden sposób czy tak szeroki zakres kryminalizacji art. 119 § 1 k.k. oraz art. 257 k.k. jest zabiegiem zamierzonym przez projektodawcę. Ponadto tak znaczne przesunięcie kryminalizacji z art. 216 § 1 k.k. w zakresie czynów popełnionych publicznie, z art. 216 § 2 k.k. oraz z art. 217 § 1 k.k. na grunt art. 257 k.k. może budzić wątpliwości z punktu widzenia rozwiązań opisanych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1069 z dnia 11 kwietnia 2024 r.

w sprawie ochrony osób, które angażują się w debatę publiczną, przed oczywiście bezzasadnymi roszczeniami lub stanowiącymi nadużycie postępowaniami sądowymi ("strategiczne powództwa zmierzające do stłumienia debaty publicznej") (Dz. U. UE. L. z 2024 r. poz. 1069).

Uwagi te przekazuję, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t. j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1264), z prośbą o ustosunkowanie się do nich oraz ich uwzględnienie w toku dalszych prac nad projektem.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/